

Shuters

TOP KLAS

*Sosiale
Wetenskappe*

LEERDERSBOEK

P. MIDDLEBROOK • C. DIBBEN • S. HAW • M. BURTON
N. MLILO • N NKOSI

Shuter & Shooter

PIETERMARITZBURG • KAAPSTAD • JOHANNESBURG • KING WILLIAM'S TOWN

Inhoudsopgawe

Afdeling 1: Geografie: Kaartvaardighede

Eenheid 1	Plaaslike kaarte en straatkaarte.....	1
Vind van die huis, skool en plekke van belang op 'n kaart van die plaaslike gebied.....	3	
Plekke se ligging bepaal op 'n straatgids met behulp van 'n indeks en ruitnet.....	5	
Plekke vind en 'n roete beskryf met behulp van 'n straatkaart.....	7	
Eenheid 2	Sketskaarte en verduideliking van roetes.....	10
Die trek van kaarte om die roete van een plek na 'n ander te toon	10	
Die bepaling en aantoon van kompasrigtings op 'n plaaslike sketskaart.....	10	
Verduidelik 'n roete mondelings (sluit geskatte afstande in)	13	
Eenheid 3	Sketskaart van die plaaslike gebied – Projek	15
Teken 'n sketskaart van 'n eie gebied.....	15	
Sluit simbole, sleutel en skaal in.....	15	
Teken eie waarnemings op van grondgebruik en soorte plantegroei	15	
Eenheid 4	Afstand en skaal	17
Lynskale en woordeskale	17	
Verskillende skale vir verskillende kaarte – klein- en grootskaalkaarte	18	
Meet indirekte afstande op 'n straatkaart (tou en 'n lynskaal).....	20	
Bereken van afstande op kaarte (direkte en indirekte roetes).....	21	
Eenheid 5	Huidige gebeure	23
Plekke in die nuus op 'n wêreldkaart	23	
Breedtegraad en lengtegraad van plekke in die nuus.....	24	
Hersiening, assessering en terugvoer	28	

Afdeling 2: Geskiedenis: Die Koninkryk van Mali en die stad Timboektoe gedurende die 14de eeu

Eenheid 6	Handel oor die Sahara-woestyn	31
Kameelkaravane as 'n vervoermiddel.....	33	
Goedere wat verhandel is	34	
Verspreiding van Islam oor Noord-Afrika en in Wes-Afrika via handelaars in die 9de eeu.....	36	
Eenheid 7	Die koninkryk van Mali	39
Mali op die hoogtepunt van sy mag onder Mansa Musa in die vroeë 14de eeu.....	39	
Mansa Musa se pelgrimstog na Mekka.....	40	
Konstruksie van die Groot Moskee	42	
Eenheid 8	Die stad Timboektoe	44
Leo Africanus se ooggetuie-stories oor sy reise	45	
Timboektoe as 'n handelsentrum op die trans Sahara karavaanroete.....	48	

Timboektoe as 'n opvoedkundige sentrum.....	50
Hersiening, assessering en terugvoer	57
Afdeling 3 Geografie: Vulkane, aardbewings en oorstromings	
Eenheid 9 Struktuur van die Aarde.....	60
Kern, mantel en kors	60
Hoe die kors beweeg: Inleiding tot die tektoniese plate en bewegings.....	61
Eenheid 10 Vulkane	66
Vulkane: ligging oor die wêreld.....	66
Hoekom vulkane voorkom	67
Eenheid 11 Aardbewings.....	68
Ligging van aardbewings oor die hele wêreld.....	68
Oorsake van aardbewings.....	68
Gevolge van aardbewings.....	70
Waarom sommige gemeenskappe 'n groter risiko as ander is.....	73
Die vermindering van die impak – voorbereiding en respons op aardbewings	74
Gevallestudie: Die 2010 Haiti-aardbewing	75
Eenheid 12 Oorstromings	77
Oorsake van oorstromings	77
Invloed van oorstromings.....	78
Waarom sommige gemeenskappe 'n groter risiko as ander is.....	79
Die vermindering van die impak – voorbereiding en respons op oorstromings	79
'n Gevallestudie van 'n geselekteerde oorstroming	80
Hersiening, assessering en terugvoer	84
Afdeling 4 Geskiedenis: Die Trans Atlantiese Slawehandel	
Eenheid 13 Inleiding tot Wes-Afrika en die Slawehandel.....	85
Die aard van slawerny in Wes-Afrika voor die Europeërs	86
Slawerny in die Suide van Amerika	88
Plantasies: tabak, rys, suikerriet en katoen	88
Redes vir die gebruik van slawe-arbeid.....	90
Hoe slawe gevange geneem, verkoop en vervoer is van Wes-Afrika.....	90
Slawemarkte	95
Wat met die grondstowwe plaasgevind het wat deur slawe geproduseer is.....	97
Getalle van slawe wat na Amerika geneem is	98
Eenheid 14 Die impak van die trans Atlantiese slawehandel op slawe	99
Wat dit was om 'n slaaf te wees in die Amerikaanse Suide.....	99
Die storie van John Brown en sy missie om slawerny af te skaf	108

Eenheid 15 Die impak van die trans Atlantiese slawehandel op die ekonomiese van Wes-Afrika, Amerika en Brittanje.....	109
Wes- en Sentraal-Afrika.....	109
Brittanje.....	110
Amerika.....	110
Aanwinste vir Amerika en Brittanje, en 'n negatiewe impak op Wes-Afrika.....	110
Hersiening, assessering en terugvoer	111

Afdeling 5 Geografie: Bevolkingsgroei en –verandering

Eenheid 16 Bevolkingskonsepte	115
Geboortesyfers.....	115
Sterftesyfers.....	116
Bevolkingsgroei	117
Baba sterftesyfer.....	119
Lewensverwagting	119

Eenheid 17 Faktore wat geboorte- en sterftesyfers beïnvloed	121
Siekte	121
Ekonomiese status.....	127
Familie behoeftes, houdings en oortuigings.....	127
Konflik en oorloë	130
Regering se beleid	131

Eenheid 18 Die Wêreld se bevolkingsgroei.....	133
Patroon van die wêreld se bevolkingsgroei vanaf 1nC tot vandag	133
Ontwikkelings wat bevolkingsgroei beïnvloed het.....	135
Verhoogde voedselproduksie	135
Wetenskaplike ontwikkelings	137
Verbeterde gesondheidsorg	137
Hersiening, assessering en terugvoer	138

Afdeling 6 Geskiedenis: Kolonisasie van die Kaap in die 17de en 18de eeu

Eenheid 19 Wie het in die Kaap gewoon voor die aankoms van die Nederlandse setlaars?	143
Inheemse inwoners van die Kaap in die 17de eeu.....	143
Waar Afrikaanse boere gevestig was.....	143

Eenheid 20 Nederlandse nedersetting.....	144
Redes vir die permanente nedersetting van die VOC aan die Kaap 1652	144
Gevolge van die Hollanders	146
Slawe in die Kaap	146

Vryburgers: immigrasie van Hollanders en Franse-Hugenote na die Kaap	162
Die uitbreiding van die Europese grense.....	163
Grondonteining en die gevolge vir die inheemse bevolking	166
Hersiening, assessering en terugvoer.....	172

Afdeling 7 Geografie: Natuurlike hulpbronne en bewaring in Suid-Afrika

Eenheid 21 Natuurlike hulpbronne	173
Natuurlike hulpbronne op die aarde.....	173
Die gebruik en misbruik van geselecteerde voorbeelde	175
Eenheid 22 Bestuur van hulpbronne.....	182
Die konsep bewaring.....	182
Bewaringsgebiede	186
Gemeenskapsbewaringsprojekte	190
Ekotoerisme.....	191
Eenheid 23 Water in Suid-Afrika.....	195
Wie gebruik Suid-Afrika se water?	195
Beskikbaarheid van water en die vereistes in Suid-Afrika	196
Geskiktheid (gesondheidsgehalte) van riviere en die versorging van opvanggebiede	197
Verdwyning van vleilandte en waarom bewaring nodig is.....	200
Verantwoordelike gebruik van waterbronne	203
Hersiening, assessering en terugvoer	205

Afdeling 8 Geskiedenis: Samewerking en konflik op die grense van die Kaapkolonie in die vroeë 19de eeu

Eenheid 24 Die aankoms van die Britte en die uitbreiding van die grense van die Europese nedersetting.....	207
Eenheid 25 Die oostelike grens van Europese nedersetting	208
Grensoorloë aan die oostelike grens van die Europese nedersetting	211
Soldate en amptenare	219
Britse immigrasie.....	221
Afskaffing van slawerny, 1836	224
Boere migreer en beweeg na die binneland toe: Groot Trek.....	225
Eenheid 26 Die noordelike grens van Europese nedersetting	229
Uitbreiding van handelsverhoudings op die noordelike grens van Europese nedersetting	230
Kora en Griekwa-grouperings.....	230
Die suidelike grense van die Tswana-wêreld.....	231
Sendelinge en handelaars	233
Gevallestudie: Robert Moffat (1795-1883) in Kuruman	233
Hersiening, assessering en terugvoer	236